

שנים-עשר הכוננים

העתירה המשותפת בפרשת השב"כ סימלה חזית נדירה של שיתוף-פעולה בין מרצים למשפטים בשתי האוניברסיטאות. ירושלים לא מאמינה רק במחקר, תל-אביב לא רק בפרקטיקה פרטית. הברית אינה רשמית. הפקולטות עדיין מתחרות

דני בן-סימון

מעורבים בפוליטיקה היומיומית, ליברלים במובן האמיתי של המושג, נהנים מגישה חופשית לאמצעי-התיקשורת, ובעלי לשון חדה, שאיננה נזקקת לגינוני-נימוס משפטיים, כאשר היא מטפלת באישים כמו ראש-הממשלה, שר-המשפטים והיועץ המשפטי שנים-עשר הכוננים. העתירה המשותפת שלהם לבג"ץ מסמנת מיפנה לא רק במעורבות של מרצים למשפטים בענייני-המדינה. היא חידוש מרעיש גם ביחסים שבין שתי הפקולטות.

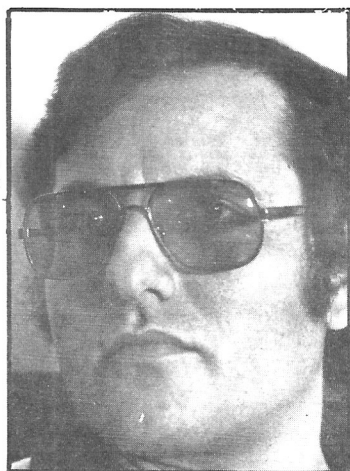
במשך שנים היה מקובל שהיועץ המשפטי לממשלה ושר-המשפטים הם העומדים על משמר שילטון-החוק. עם מינויו של יצחק מודעי והדחתו של יצחק זמיר ספגה המערכת הזאת זעזוע, שיעברו שנים עד שתאושש ממנו. לישכת עורכי-הדין היתה אמורה להשיג מיע קולה, אבל לישכת עורכי-הדין הארצית העדיפה לשותק. הקו השולט בה היום הוא הקו של עורך-דין מנחם ברגר (ליכוד), נשיא הלישכה; הלישכה לא תביע את דעתה בנושאים שנויים-במחלוקת. הלישכה שתקה גם כאשר התברר ששני עורכי-דין מחבריה שיכנעו את הנשיא לחתום על החנינה מבלי שנמסרו לו כל הפרטים הרלוונטיים לצורך ההחלטה. נשאו, אם כך, המרצים בפקולטות למשפטים. התל-אביבים יושבים בבניין הלבנים האדומות, הבניין הראשון של הקאמפוס ברמת-אביב, שאיכלס את בית-הספר למשפט וכלכלה עוד לפני שאוניברסיטת תל-אביב נבנתה שם. בית-הספר הותיק (בן 51 שנה) היה במשך שנים מעוזם של פרקליטים תל-אביביים, שראו באקדמיה רק עיסוק צדדי. בשלב מסוים הפכה האוניברסיטה-העברית את בית-הספר לשלוחה שלה בתל-אביב, ואחרי-כך מסרה אותו לידי אוניברסיטת תל-אביב. הבניין בירושלים הוא העתיק ביותר בהר-הצופים. מיסדרונותיו ארוכים ומפותלים ואור השמש מתקשה לחדור מבעד לחלונותיו. כמו בנושאים אחרים, גם במשפטים העדיפו התל-אביבים לעבוד עם היד דופק-התיקשורת. אמנון רובינשטיין היה

בכירה את החשש, שהעתירות הקיימות לא יצליחו לשכנע את בית-המשפט-העליון. תוך יומיים התארגנו, אמנם תוך לבטים וקשיים, שישה מרצים מירושלים ושישה מתל-אביב, וחתמו יחד על עתירה חדשה, שמילאה תפקיד חשוב בהחלטה של בג"ץ להורות למדינה להשיב מדוע אינה חוקרת בפרשה. כדאי לזכור את השמות האלה: מירושלים דייב קרצ'מר, פנחס שימפן, סיליה פסכרג, חנינא בן-מנחם, מירי גוריאריה ומרדכי קרמניצר; מתל-אביב: אריאל רוזנצבי, ברוך ברכה, יורם שחר, קנת מן, אשר מעוז ויוסי אדרעי. יחד עם הפרופסור רים אוריאל רייכמן, רות גביוון ושמעון שיט-רית, והעמיתים קלוד קליין ועמוס שפירא, שהיו בחוץ-לארץ, מסכמת רשימת-השמות הזאת את הקארד החדש של המרצים למשפטים:

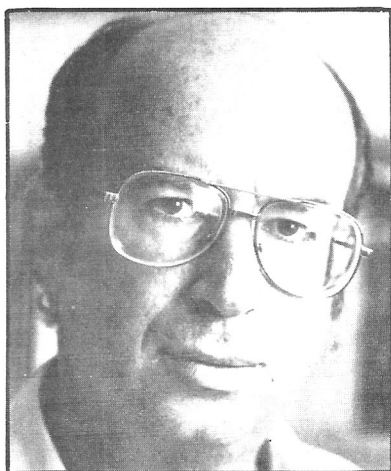
נשיא המדינה לא יחלק השנה פרס לאזרחים שפעלו למען שילטון החוק. אילו היה מחלק פרס כזה, היתה צריכה חבורה של מרצים צעירים בפקולטות למשפטים בתל-אביב וירושלים לזכות בו. אילו היו זוכים בו, ספק אם היו מסכימים לקבל את הפרס הזה מידי חיים הרצוג. את הנשיא ביקרו על מתן החנינה לארבעת אנשי השב"כ. את היועץ-המשפטי גינו על שנתן יד למהלך הזה. חלקם תובע בגלוי שיתפטר.

פרשת-השב"כ הולידה אחווה נדירה בין המרצים של שתי הפקולטות, הנאבקות בשנים האחרונות על הבכורה בין בתי-הספר למשפטים. ערב הדיון בבג"ץ בעתירות שהוגשו בפרשת-השב"כ, הביעה אישיות משפטית

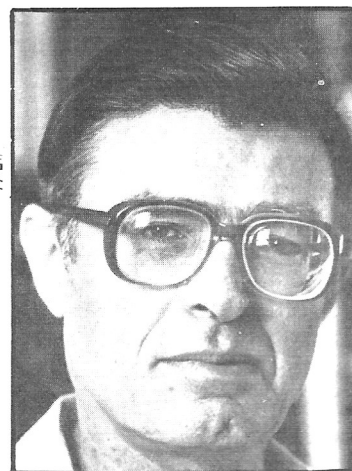
י ר ו ש ל י ם

קרמניצר: "אפשר להשוות את הישגי המורים בירושלים ותל-אביב. שניים משלנו הגיעו לבית-המשפט העליון"

פרוקצ'יה: "לפני כמה שנים התייחס רוב הסגל של תל-אביב לאוניברסיטה כאל חלטורה"

וייסמן: "מרצים מעורבים בפוליטיקה הם מתוסכלים. בשבילם האוניברסיטה היא תחנת-מעבר לשררה"

ברכה, פרופ' עמוס שפירא, ד"ר אריאל רוזן צבי, ד"ר קנת מן, ד"ר יורם שחר וד"ר יוסי אדרעי) שלרובם מעורבות פוליטית וחברתית. בירושלים לעומת זאת נמצאים הצעירים בעמדת-המתנה. הם מעורבים בתיקשורת ובפני עילות ציבורית, אך הם עושים את זה מחוץ לכתלי הפקולטה. ביניהם ניתן למנות את פרופ' רות גביוון, פרופ' אוריאל פרוקצ'יה, פרופ' דייב קרצ'מר, ד"ר מירי גור-אריה, ד"ר מרדכי קרמניצר ד"ר פנחס שיפמן ופרופסור שמעון שטרית.

לדיקאן-הפקולטה למשפטים יש משקל רב בקביעת נורמות ההתנהגות של חברי הפקולטה. הדיקאן הנוכחי, פרופ' יצחק אנגלרד, ממשיך את הקו שהיתוו קודמיו, קרי, אתה מקבל משכורת כדי לחקור ולהורות ולא כדי להביע את דעותיך. ודעות אכן מביעים הצעירים, למרות ההגבלות מצד ראשי הפקולטה. הם חתמו על עצומה לאמץ את התיקון לחוק-השיפוט-העליון, כפי שנוסח על ידי נשיא בית-המשפט-העליון, מאיר שמגר, עוד כששימש יועץ-משפטי לממשלה; הם פעלו נגד הצעת החוק האוסרת מגעים עם אש"ף והתארגנו נגד המגמה לצמצם את הסמכויות של היועץ המשפטי לממשלה לשעבר פרופ' יצחק זמיר.

לעמוד על צדק

הערוץ העיקרי לפעילותם הציבורית של צעירי-ירושלים הוא האגודה לזכויות האזרח. בשל פעילותם זכתה האגודה לחיים מחודשים בשנים האחרונות. היא פעילה ביי-עוץ-משפטי ובבג"צים, בהופעות ציבוריות, ובעיקר בהשפעה שקטה, ועד לאחרונה גם יעילה, על סגל משרד-המשפטים, שחלקו קרוב, חברתית או מיקצועית, לקבוצה הירושלמית. על תרומתה של כל פקולטה למיקצוע חלוקות הדעות. "הם מתחרים בנו, לא אנו בהם", אומר אחד המרצים הבכירים בירושלים, "מעולם לא הפסדנו מרצה מכאן לטובת תל-אביב. כל

"שליכם יוצא לפעילות פוליטית ואז הם מתנהגים כציפורים בכלוב והופכים את שהייתם באר-ניברסיטה לתחנת מעבר כדי להגיע לשררה."

בזמנים שבהם שילטון החוק מצוי בסכנה, מי אם לא משפטים ייצאו להגן עליו?

"דווקא בחברה שיש בה קונפליקטים ומתחים כליכך גדולים כמו בחברה הישראלית, יש צורך באי קטן שיושביו יוכלו לנתח את המצבי את של חיינו מתוך הריחוק הדרוש. עלינו לשמור על השם הטוב שלנו, שלא נזוהה חסי וחלילה עם גוף זה או אחר. כי אז עלולה האובייקטיוויות המדעית שלנו להיפגע."

"זו ממש חוצפה", מתרעם אוריאל רייכמן על אלה המבקשים להגביל את המעורבות של אנשי האוניברסיטה. "מדוע אסור לנו להיאבק על מדינת ישראל... אני יודע שהאורינטציה החדה שלנו היא לצנינים בעיני אנשים כמו וייסמן. אבל אם נשב בצד, אנו עלולים להיות עדים למשטר טוטאליטרי הצומח לנגד עינינו."

ד"ר אריאל רוזן-צבי מהפקולטה התל-אביבית הוא אחד מ-12 המרצים שעתרו לבג"ץ בפרשת השב"כ. כמו פרופ' רייכמן, גם הוא סבור שבפרשת השב"כ יש שבירה של כל הכלים. "אנחנו מעורבים במה שנראה לנו חיוני בשמירה על שילטון החוק. הפרשה האחרונה היא דוגמה לכך. היא מחייבת אותנו, גם כמשפטים וגם כמחנכים של דור ההנהגה של העתיד, להשמיע את דברינו."

"דווקא, מכוח מיקצוענו, אנחנו יכולים להגיע להסתכלות אובייקטיווית. ללא ספק, התפקיד שלנו הוא מחקר והוראה ועל כך אנחנו מקבלים שכר בעולם הזה. על מה שאנחנו עושים בפעילות הציבורית, נקבל שכר בעולם הבא. לכן איני רואה באנשי האקדמיה בישראל בני-חורין להיסגר במיגדל-השן ולתת לאירועים לחלוף נגד עינינו מבלי שאנו נתרום את התרומה הסגולית שלנו." בתל-אביב שולטת בפקולטה היום חבורה של משפטים בשנות ה-40 לחייהם (פרופ' אוריאל רייכמן, ד"ר ברוך

הדיקאן הראשון של הפקולטה בתל-אביב שיצא למלחמות ציבוריות. יורם דינשטיין הלך באותה דרך. ירושלים התמסרה למחקר אקדמי, או לפחות כך זה נראה.

לעמוד בצד

"חמת יום-הכיפורים היתה ציון-הדרך עבורנו", אומר פרופסור אוריאל רייכמן, הדיקאן החדש של הפקולטה בתל-אביב. "אחרי המלחמה הזו, אי-אפשר היה לבוא ולאמר לאנשי האוניברסיטה: תמשיכו לחקור ותנו לפוליטיקאים לנהל את המדינה. אנחנו חייבים בדוגמא אישית. בתחומי שאלות המשפט והמוסר מוטלת עלינו חובה, לא רק זכות, להיאבק על דמותה של מדינת-ישראל. אין מנופול לפוליטיקאים על דמות המדינה."

למגמה הזאת אין מעריצים רבים בסגל הור"ש של ירושלים. "מינו אותנו להיות מורים וחוקרים ועל כך אנו מקבלים משכורת", אומר הפרופסור יהושע וייסמן, מי שהיה דיקאן הפקולטה עד לפני שנתיים. "למעורבות הציבורית יש מחיר כבד, לכן יש לצמצם אותה למיקדים חריגים. אני סבור שמדינה מתקנת זקוקה לחבר אנשים כמונו שיבדוק, תוך ריחוק מסורי, את האירועים. זה תורם לניתוח אובייקטיבי. קירבה יתרה לנושא עלולה להזיק לנייח תוח האובייקטיווי."

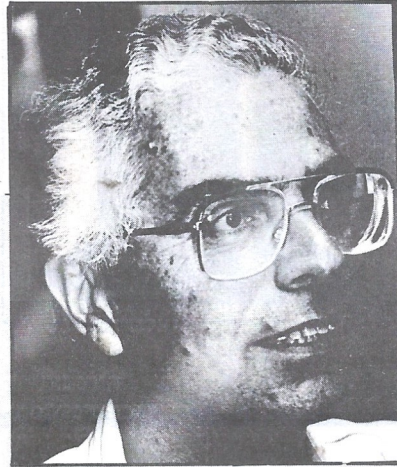
הפרופ' וייסמן הוא אחד הלוחמים הקנאים נגד מעורבות ציבורית של מרצים למשפטים. לפני שנה הוא דאג להפיץ מיסמך פנימי כדי לרענן את זיכרונם של המרצים הלוקים בחיידק הציבורי. במיסמך הרשמי נכתב כך: "בכל הבעת דעה, בעניינים שאינם קשורים לאוניברסיטה, הרשות בידי המורה לציין את תוארו האקדמי (ד"ר, פרופסור) אך הוא מתבקש שלא לציין את השתייכותו לאוניברסיטה."

מה דעתך על עמיתך שמעורבים בפעילות ציבורית-פוליטית?
"הם אקדמאים מתוסכלים", הוא משיב,

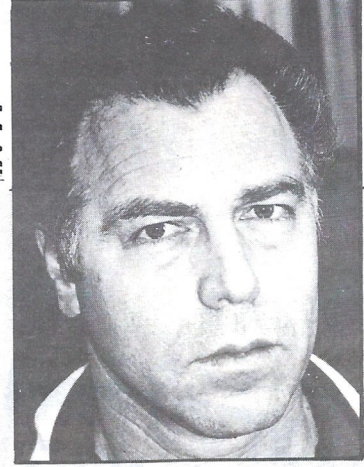
ת - ר - א - ב - י - ב

רייכמן: "זאת ממש חוצפה... אם נשב בצד, אנו עלולים להיות עדים למשטר טוטאליטרי"

שפירא: "איני זוכר מקרה בעבר שבו קבוצה כה גדולה של משפטים עתרה לבג"ץ"

רוזן-צבי: "בפרשת השב"כ יש שבירה של הכלים. היא מחייבת אותנו להשמיע דברנו"

